

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Folkeminder fra Terslev og Omegn

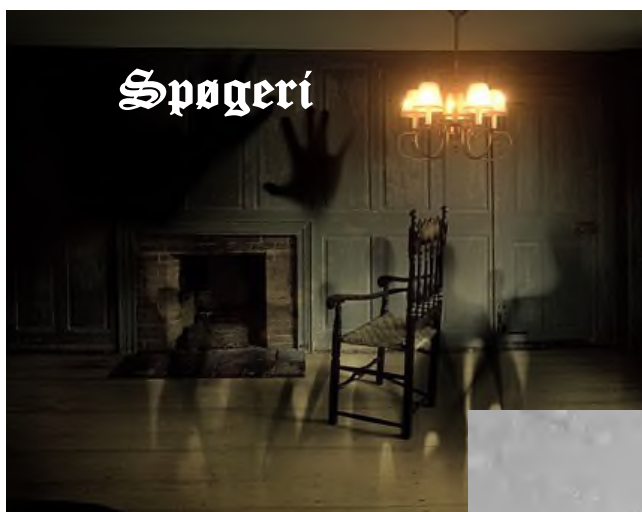

Evald Tang Kristensen

Øbertro

Blundheld

Skikke

Lærer Grøn Hellum

Varsler

Definition på **folkeminder** fra Wikipedia.

Folkeminder, levninger af ældre tiders åndsfrembringelser og kultur, der er mundtlig overleverede fra slægt til slægt, især inden for de ikke boglig dannede folkeslag eller folkeklasser. Hertil regnes først og fremmest folkedigtningen, endvidere folketro og gamle skikke; taget i videste betydning omfatter folkeminder tillige folkets livsvilkaar og folkets karakter og tænke måde således, som de træder frem i alle forhold. Af disse overleveringer findes der spredte, større eller mindre optegnelser fra tidligere tider, gjorte af æstetiske eller historiske hensyn fx folkevisesamlinger, sagn i historiske skrifter, men den planmæssige Indsamling og fremfor alt den videnskabelige bearbejdelse er først fremkommet i det 19. århundrede. Som dens begyndelse regnes gerne [Brødrene Grimm](#)'s eventyrsamling fra 1812 og [Jacob Grimms](#) "*Deutsche Mythologie*" fra 1835. Dens udvikling er gået hånd i hånd med en række af andre historiske videnskaber, ofte stærkt påvirket af dem.

Folkeminddeforskningen falder i to hovedretninger, en granskning af folkedigtningen, der hænger sammen med [filologien](#) og den almindelige [litteraturhistorie](#), og en kulturhistorisk-religiøs behandling, der skyldes indflydelse fra [etnografi](#) og antropologi.

Folkesagn fra Wikipedia

Folkesagnet er den kortere fortælling om en begivenhed, der af fortælleren opfattes som virkelig foregået. Det søger troværdighed ved altid at nævne sig som hændt en navngiven mand (levende eller afdød), eller på et navngivet sted, der er velkendt af sagnmanden og hans tilhørerkreds. I mange tilfælde forevises en ting, der har sin oprindelse fra denne begivenhed (fx et bæger, der menes at være ranet fra troldene), eller der udpeges et naturforhold eller et navn, der er opstået ved denne lejlighed. Denne tilknytning til virkeligheden er sagnets "stedfæste"; til det egentlige stedfæste hører, at det ydre minde menes at være opstået ved selve begivenheden. Sagnenes indhold er først og fremmest oplevelser af den mennesket omgivende overnaturlige verden, især menneskenes forhold til naturvæsenerne, og i sparsommere mål erindringer om selve menneskelivet. Den troværdighed, som fortællerne tillægger deres sagn, er i høj grad ufortjent.

For hovedmængden af sagn, de overnaturlige, ligger oprindelsen utvivlsomt i mangelfuldt opfattede naturbegivenheder, som enten af selve opleveren eller eftertiden modtager en digterisk tildannelse. Og den stedbundne overlevering, hvorpå fortællerne støtter sig, viser sig at være mindre pålidelig, da den samme begivenhed efter forskellige egne eller landes overleveringer kan være foregået på 100 forskellige steder: stedfæste hører med til sagnets liv som troværdig fortælling, og derfor må det frembringes på ny, hver gang sagnet når til en ny egn. Også indholdet kan omdannes ved at gå fra mund til mund; men her viser det sig dog, at den givne handling (det episke stof) har en overordentlig sejhed, som udbredelsen i rum kun svagt kan indvirke på, og som forskellen i tid undertiden slet ikke angriber. Fx har man hos bønderne på Kreta genfundet det gamle sagn om Achilleus' fødsel uforandret; og de enkelte optrin i Odysseen's kyklop-eventyr genfindes som folkesagn i de fleste egne af Europa. Denne fasthed i den episke gang, som vi i det enkelte kan kontrollere ved forskellige egne optegnelser af samme sagn, sætter os i stand til at granske de enkelte sagnbegivenheder.

Korrespondance mellem lærer Grøn Helligum Søndre skole og
folkemindesamler Evald Tang Kristensen

Helligum skole, 5/9 88

Fra Brønderslev.

Hr. lærer E. T. Kristensen.

Hermed følger svar for et par egne vedkommende på kandidat Ulriks spørgsmål i "Skattegraveren" nr. 4 for dette år. Det er bestemt til optagelse i bladet om de egne, så jeg tænker, at jeg længere hen på året skulde få tid til at ordne en del af det, jeg har liggende til optagelse i "Skr". (Skattegraveren)

Deres A. Grøn

.....

26.03.89

Medfølgende til optagelse i "skattegraveren", der som det ikke har været trykt før. Den overvejende del er fra Vendsyssel i det lidet, der er fra Agger (sogn i Thy) er betegnet med "Agger"

Orla A. Grøn, Helligum

Til Hr. lærer E. T. Kristensen, Hadsten

.....

29.12.86

Jeg ønsker gerne at blive medlem af "Selskabet for indsamling af folkeminder" og at holde "Skattegraveren". Vil De ikke være så venlig at give mig oplysning om, hvor jeg har at henvende mig desangående. Er det muligt at erholde de tidligere årgange af bladet hos dem eller hvor?

Orla Grøn

Hr. lærer E. T. Kristensen, Brandstrup

.....

Ords-mål (udsagn) og mundheld fra Vendsyssel

1. Har du en ven, skal du ikke sidde låret af ham.
2. Tag me´n af en gal og skynd dig fra ham!
3. De rige og de revne hænger alle steder i.
4. Truet mand lever længe.
5. Man skal ej skue byg i blade.
6. Man kan rejse en krik om morgenen, den kan endda løbe løbsk inden aften.
7. Man kan brænde sig på det, man ikke kan varme sig paa.
8. To brede kan ikke få rum i èn sæk.
9. Armod er ikke så god, som den holder sig nær til folk.
10. Han er ikke så sød, som han lugter maltet til (om den sleske).
11. De store kender altid hinanden, det gør stakler også, om ikke på andet så på posen.
12. "Det møgle (møg) skal til det møgle", sa' myren, hun pissede i havet.
13. Finbrød og onsdags-præken er ikke for tjenestefolk.

14. Der vanker ikke steg til stakler, for det har været i Asken.
15. Stakler er aldrig sorger kvit: enten er de forsultne eller forædt.
16. ”Der er ondt inde”, sa’ stodderen, han prikkede på sin røv.
17. Hunden ser nok, hvis skind han skal rive i.
18. Det har været i gryde, før det kom i potte.
(Når børn snakker efter de gamle.)
19. ”I skulde have været kommet til mig om julen, mens jeg havde noget”, sa’ manden, de kom Sct. Hans Steffens morgen.
20. Det er aldrig så lille en orm, den giver jo et sprit før den endes.
21. Havde hartad (næsten) ikke været, så havde kællingen bidt ulven, men nu var hartad der, og så bed ulven kællingen.
22. ”Far, far, foran kovset (ølpotten)” sa’ drengen, han skulde have hug.
23. ”Lad det gå stuen rundt, så får mo’n noget mer”, sagde drengen, han fik hug.
24. Han kan tage en skid og gøre en salme af
(om den, der gør ophævelse over ubetydeligheden).
25. Man siger efter sagen (”såen”), og lyver efter løgn.
26. Sand er ikke skarn i Skagkones (fra Skagen) mund.
27. Han farer som en snegl ad en beget dør.
28. Han farer som en skindtig (en gildet hund) i blæst
(om den, der farer rask afsted).
29. Han er ikke til at tage harer med (om den sendrægtige).
30. ”Den bider alt det den ser”, sagde han drengen om sin kniv.
31. Mandags Vejr til middag varer ugen ud til fredag – og fredagen med.
32. En hørgarns lørdag giver en brudgarns (”brøgåns”) uge.
33. Han bryster sig som en mager so ad et dige el. i rimfrost.
34. Han ser ud som om han havde ædt én død og skulde i færd ved en anden.
35. Strit folk er de pæneste, når de ikke er å (for meget) beskidte. (Ordspil mellem
strit (ret med stram holdning) og stritte (stænke)).
36. Han er så bred (vigtig), som om han havde ti viber i salt.
37. Det smager miarg? (Ordspil mellem mere og mindre (af midde)).
38. Det fylder lige så meget som en mus i en ødelade en tom lade).
39. Han stod om ham, som en bødker om en tønne (var meget opmærksom og forekommende).
40. Så gammel som mos på træer, så tynd, at man kan putte ham igennem et hjulsnav, så ond (vred, arrig) som en terne (fuglen), så alvorlig som en so i en flødebøtte, så sejt som hundekød, så forkuet af fanden, at de tør ikke nævne vor herre.

A. C. E. Grøn

Fra Vendsyssel

Stegt høne. Denne remse bruges ved panteleg.

En stegt høne – to kokke og en stegt høne – tre ænder, to kokke og en stegt høne – fire fede gæs, tre ænder, to kokke og en stegt høne – fem flæde får, fire fede gæs, tre ænder, to kokke og en stegt høne - en so med seks grise, fem flæde får o.s.v. – syv ottingkar (ottende del) sæd (korn), o.s.v.... - otte veldannede osker... - ni nybbe: (nybo, som nylig har kælvet) kør... - ti abildgrå heste, som stander udi Kongens gård, med forgyldne sadler på, og halen stander redt strit, lige ut, den giver du vel agt på, o.s.v.... - elleve himmelblå

Rottepander, som er stegt på en kobberpande, selv skal du strø peber på og slikke fedtet af og bære panden hjem, o.s.v.... - tolv gråhårede bukke med hule og krumme horn, dem skal du slå under dine træsko med pinde, at du ikke skal gå dem vinde.

Nedenstående har jeg hørt synge:

Hvad skal fru en ha' til livs den første dag? – Et par hollansk' stude. – Hvad skal fru en ha' til livs den anden dag? – To par ænder og fødderne med, et par hollensk' stude. Hvad skal fru en ha' til livs den 3. dag? – Tre markraller og to par ænder og fødderne med, et par... Hvad skal fru en ha' til livs den 4. dag? – Fire pølser fir om fir, tre markraller... Hvad skal fru en ha' til livs den 5. dag? Fem sider flæsk og flæsk flæsk flæsk, fire pølser... Hvad skal fru en ha' til livs den 6. dag? Seks pund harper (?)...Hvad skal fru en ha' til livs den 7. dag? Syv pund skarper (?)...Hvad skal fru en ha' til livs den 8. dag? – Otte baruner med deres kaluner... Hvad skal fru en ha' til livs den 9. dag? – Ni kalkuner med fjeder og dun... Hvad skal fru en ha' til livs den 10. dag? – Ti tønder bier og bier om bier... Hvad skal fru en ha' til livs den 11. dag? Elleve piger, som er nu bedrag'n... Hvad skal fru en ha' til livs den 12. dag? Tolv kvier, som er nu i slagt...

Den søvnige går til Hvilshøj (landsby i Ø. Brønderslev sogn)

Den ødsle er ikke fra Napstjært (landsby i Elling sogn)

Den avlelystne er fra Øksenhede (Jywsenhea. jywsen = avlelysten) landsby i Nolstrup sogn).

I Tornby Klitplantage findes Yxenbæk-ådal. Folk på egnen mente, at bækken var befordrende for køernes brunst - hvoraf navnet (jywsen = brunstig). Det kunne ej heller skade at tage en potte vand med hjem til konen: "så blev hun så dejlig".

Den dåre er fra Tårs (landsby og sogn i Vendsyssel)

Hugormedronningen er rød, og Kongen er hvid. En Pige fandt et helt Vindsel af Hugorme, og der var baade Kongen og Dronningen, Dem fulgte alle de andre.

Lærer Grøn Hellum

Vittig Kreaturhandler

Efter mundtlig meddelelse af:

Herred	Børglum	Navn	Ane Marie Christensen
Sogn	Jerslev	Stand og alder	Husmandskone f. 20/12 1860
Optegnet 1934 af	Niels Pedersen	Boende i	Ø. Brønderslev
Boende i	Ø. Brønderslev	Meddelerens fødested el. andre oplysninger.	Dronninglund. Datter af Jacob Larsen Rasmussen

Vendsysselk Lune. 1880

Jacob Larsen R. handler en Del med Kreatur. Fik han af og til en Ko der ingen Tænder havde sagde han altid: De jo`r intj noe hon ingen Tæjer haar nær hon er vænt te æ. Samme Mand var under tiden i Handel om en Ko der var saa ”arm” hun næsten ikke kunde gaa saa sagde han gerne med et lunt Smil til Sælgeren ”A vil Jan si he travve hen æ væj.”

Forskrive sig til fanden

Efter mundtlig meddelelse af:

Herred	Børglum	Navn	Chr. Degn
Sogn	Jerslev	Stand og alder	Kirkebetjent 50 aar
Optegnet 1937 af	Niels Pedersen	Boende i	Jerslev
Boende i	Ø. Brønderslev	Meddelerens fødested el. andre oplysninger.	Horne

Sagn

I Pastor Holms Tid fik en Bondekarl, Søren Larsen den Ide at ville foreskrive sig til Fanden, og for at komme i Forbund med ham, gik han Juleaften 1752 Kl. 11 op til Jerslev Kirke, gik baglæns om den 3 gange og hver gang han kom til våbenhuset blæste han gennem Nøglehullet og raabte: Satan luk op i Djævelens Navn! Forsøget mislykkedes. Men i Nov. 1757 udkom et kgl. Reskript i hvilken det sagdes: At da Delinkventen har gjort sig Flid og Umage for at sætte sit ugudelige Fortsæt i Værk har hans Majestæt fundet det godt, at merbemeldte Søren Larsen skal til Renselse og Forbedring i Viborg Tugthus indsættes til Arbejde indtil videre.

Røn, Sankt Hans, mod Hekseridt Til Tromsø

Sankt Hansaften kom gamle Koner og vilde have Røn, ”det var blot saadant et Blad” Røn blev sat over alle Døre og glugger,? under Taget, og over Vinduer (osv) for at Heksene naar de red til Tromsø ikke skulde komme ind og gøre Skade. Jeg var ked af at plyndre Træerne i vores have og tog Askegrene i Stedet for. Det fik jeg Skænd for af min Fader.

Død Fjernmærkes

Efter mundtlig meddelelse af:

Herred	Børglum	Navn	Fru Kirstine Møller født Hansen
Sogn	Jerslev	Stand og alder	Husmoder f. 1870
Optegnet 1935 af	Niels Pedersen	Boende i	Ø. Vraa
Boende i	Ø. Brønderslev	Meddelerens fødested el. andre oplysninger.	Jerslev Jyll.

Varsel

Meddelerskens Bedstemor boede i Amerika, og hendes Datter – Moder til Fru Møller – hørte sjældent fra hende. Fru Møllers Moder kunde se meget i Drømme og udledte meget af disse. En Morgen kommer Fru Møllers Moder ind og siger til Børnene: Nu er Eders Bedstemor død. To dage efter kom der Brev fra Amerika at hun virkelig var død.

Krænkelse af Gravhøj og Følgerne

I Jerslev Sogn ligger Gaarden ”Bonbeth”, og syd for gaarden ligger en lille Høj. Kveshøj kaldet.

Nu skulde Bonbeth manden have nyt Stenhus bygget men forinden skulde der fyldes, fordi Grunden var for lav. Fyldet tog man fra Kveshøj. Men det skulde man ikke have gjort, thi der blev Ufærd? I Gaarden saa man maatte flytte fyldet tilbage igen. Nu kunde man bygge i fred. Huset blev færdig og man flyttede ind. I vestre Ende sad en Aften en Kone og vævede i Storstuen. Men Lyset gik ud ligesaa tidt hun tændte det. Der vilde hun ikke væve mere. Saa blev en Seng flyttet derind. Og her vilde Hans Bonbeth ligge. Om Natten vaagnede Hans Bonbeth ved at Døren gaar op og ind kommer en stor mørk Kæmpe ledsaget af en sort Hund. Kæmpen kommer hen til Sengen og staar en Tid og betragter Manden i Sengen, hvorefter han forsvandt. De viste sig siden at Huset var – med vestre Ende – bygget for tæt paa Kveshøjs Enemærker.

Smørkærning: Kærnestav under Bjælke

Efter mundtlig meddelelse af:

Herred	Børglum	Navn	Steffine Kristine Hansen
Sogn	Jerslev J.	Stand og alder	Husmoder født 10/5 1874
Optegnet 1934 af	Niels P Pedersen	Boende i	Ø. Brønderslev
Boende i	Ø. Brønderslev	Meddelerens fødested el. andre oplysninger.	Langthjem Jerslev

Overtro

Provstkonen (en gammel bondekone, der gik under dette Navn) kan ikke faa smør. Hun stikker Kærnestaven op under Bjælken, lægger en Seddel under Kærnen og læser en Formular.

Hun har imidlertid Kvalskrær boende (Skrædder der syer Mandstøj). Han sidder paa Bordet og syr og ser Konen stikke Sedlen under Kærnen.

Da Konen et Øjeblik gaar ud, ser Skrædderen sit snit til at tage Sedlen som laa under Kærnen og stikker den i sin Frakkelomme.

Lidt efter kommer Provstkonen ind og begynder at kærne. Hun kærner og kærner men stadig ingen smør. Hun ser under Kærnen: Sedlen er væk. Hun ser hen paa Skrædderen der pludselig faar travlt med at komme ud, thi Smørret vælter ud at hans Lommer.

Den nye tids Ko

Efter mundtlig meddelelse af:

Herred	Børglum	Navn	Hansine Steffine Kristine Hansen
Sogn	Jerslev	Stand og alder	Husmoder født 1874
Optegnet 1940 af	Niels Pedersen	Boende i	V. Brønderslev
Boende i	Vester Brønderslev	Meddelerens fødested el. andre oplysninger.	Jerslev (her efter sin Moder

Overtro

Paa den ældgamle Gaard "Mellerrup" i den Del af Jerslev Sogn som hører under Børglum Herred spøjte det forfærdeligt i gamle Dage, hvis aarsag Ejeren havde bestemt, at Pigerne ikke maatte tænde Lygte i Kostalden naar de skulde malke om morgenen. Men Pigerne døjede med at finde de Kobaase hvor de skulde malke, og maatte tælle de smaa vinduer for at finde frem.

En Morgen kom de, som vanlig, tællende sig frem, da de pludselig bliver standset af et Dyr, som ligger tværs over Grebningen? Den ene Pige, der tror det er en Ko, der har løsrevet sig, siger:

Satan skull knag i dæ det liderli Bæst – vil do sitj do kommer op! – dyret forsvandt øjebliklig, men der blev en grumme Taage, saa man ikke kunde øjne Vinduerne.

Lig tager blodstænk bort

Efter mundtlig meddelelse af:

Herred	Børglum	Navn	Hansine Steffine Kristine Hansen
Sogn	Jerslev	Stand og alder	Husmoder født 1874
Optegnet 1937 af	Niels Pedersen	Boende i	Ø. Brønderslev (1261)
Boende i	Øster Brønderslev	Meddelerens fødested el. andre oplysninger.	Jerslev Jyll.

Overtro

I forbindelse med Blodstænk i Ansigtet, som omtales i mine Opt. Om slagtning, anfører jeg følgende efter Meddeleren:

Skete det alligevel at en Barn fik Blodstænk præget i Ansigtet, kunde det fjernes ved Strygning over Ansigtet af en død Mands eller Kvindes Haand. Af den grund rejste man tit mange Mile, hvor man viste der var Lig i Hjemmet.

.....
Jeg har kendt Mennesker med rødskjoldet Ansigt som udmærket kunde ligne Blodstænk.

NP

Tiggeri

Efter mundtlig meddelelse af:

Herred	Børglum	Navn	Jens Nielsen
Sogn	Jerslev	Stand og alder	Husejer 64 Aar
Optegnet 1946 af	Niels Pedersen	Boende i	Brønderslev
Boende i	Brønderslev	Meddelerens fødested el. andre oplysninger.	Serritslev

Tiggere i forrige Aarhundrede

Jens Nielsen ved at fortælle om sølle Mari, der ganske vist ikke er af vore samtidige, men er en Overlevering fra Faders og Moders ungdom. Navnet ”sølle”, navnet havde hun faaet paa sine Vandringer fordi hun forstod at gøre sin Røst klagende, og bævende, saa at det lød som Toners stigende eller faldende Tendenser – vist beregnet paa at blødgøre Hjerterne for hendes Nød. Hendes klædedragt var laset og snavset og paa Fødderne havde hun gamle udtraadte Sko.

Sølle Mari, var ellers en lille godsindet Kvinde der, som man siger, ikke gjorde en Kat Fortræd, og hun tog aldrig andet med sig end hvad man gav hende.

Men hendes Godslighed bevirkede, at hun ofte maatte være Skive for tankeløs Ungdom og drukne Mænd, alt eftersom Held eller Uheld førte hende.

Hun hjemsøgte pæne Gaarde, hvor Tonen var god og venlig, baade hos Tyende og Husbondsfolk, men kunde ogsaa være saa uheldig at slippe ind hvor man spillede kort og drak Kaffepuncher, og et saadant Sted maatte hun døje Spot og liderlig Tiltale. Naar Mari saa hurtigt vilde fortrække, blev hun budt paa Kaffepunch og noget endnu værre, saa hun maatte løbe fra dem, efterfulgt af Gaardens Hund.

Engang var hun kommet til Taarseggen, hvor man paa en Gaard fik hende til at vente et Par Dage og hjælpe med at kline Gaardens Vaaninger og var hun flittig, skulde hun med til klinegildet. Hun kom vel over arbejdet, men Gildet, hvor der blev drukket tæt, blev en Plage for hende, thi eftersom man blev mere eller mindre drukken, krævede man til alles tilfredshed, at der skulde danses.

Under Dansen, maa Mari være blevet misbrugt, thi hun sagde dem Sandheder, saa der et Øjeblik blev stille i Stuen, og man ligesom skammede sig.

Men Mari forlod Gaarden!

Egn	Jerslev Brønderslev	Optegnet af	Johannes Olsen

Det jeg her vil fortælle, har jeg hørt fortælle af vores Post, og denne har igen faaet det af sin Bedstefader, som har oplevet det.

Denne, Bedstefaderen, var en Aften gaaet hen for at besøge en af sine Naboer, det blev imidlertid sent, før han igen kom tilbage, det var vel hen imod Midnat.

Han skulde forbi et Par Gaarde, før han var hjemme, men da han kom i Nærheden af dem, saa han, at der kom nogen gaende op ad Vejen, som førte forbi ham og op til den ene Gaard, han blev staaende stille for at se hvem det kunde være.

Da den anden nærmede sig, saa han, at det var en Mand med en Ligkiste paa Ryggen.

Manden med Ligkisten fortsatte sin gang rask op imod Gaarden og forsvandt raskt ind i denne.

Den næste morgen var Manden der boede paa Gaarden død.

Lægeurter

Efter mundtlig meddelelse af:

Herred	Dronninglund	Navn	Kirstine Møller Tingbak
Sogn	Den Del af Jerslev Sogn der ligger i Dronninglund Herred	Stand og alder	Husmoder. F. Hansen, 67 aar.
Optegnet 1937 af	Niels Pedersen	Boende i	Ø. Vraa Torslev Sogn 1225
Boende i	Ø. Brønderslev	Meddelerens fødested el. andre oplysninger.	Langthjem Jerslev

Blomster

- 1) Meddeleren fortæller om Blomster i hendes Moders og Bedstemoders Vinduer. ”Æblemuskat”, ”Mølleren og hans Kone” og Simpelfie, en kaktusart der havde lægende Kraft, og derfor blev holdt hellig fra Slægt til Slægt. En Skive af denne Blomst’Blade, lagt paa stort aabent Saar kunde læge.
- 2) Med særlig Interesse fortæller hun om ejendommelig Blomst af uforlignelig Skønhed, som hedder ”Aadsel”. Dette hæsleige Navn har den fordi dens Lugt er lig et raaden Aadsel. Kun sjælden blomstrer den, men dens Udfoldelse og levendegørelse er da ogsaa - skulde man tro - Topmaal af Guds Storhed. Det er som staar Ansigt til Ansigt med selve den levende Gud, men Lugten - den er næsten forfærdende. Naar Blomsten er fuldt udviklet, staar den som symbol paa Christi Sejr over Djævelen - det stinkende Aadsel.
- 3) Af udendørs, gammeldags Blomster el. Planter nævnes Salvie, der afkogt og siet kunde læge Halsbetændelse.

Skræppen, den foragtede og forhadte Ukrudtsplante var godt for flere Skavanker. Dens Rødder hakket og sat paa Vin var virkningsfuld overfor Blegsot. Dens Blade lagt paa Exem: helbredende og dens frø godt for Diarhe for kalve.

- 4) Blaa Due, en haveblomst, hvis Afkog stiller Feber Gul. Markblomst, ligner i Form Markens ”Koøje” (meddeleren har glemt dens Navn) Siet afkog blandet med Svinefedt giver en virkningsfuld Salve for aabne saar.

5) Kommensfrø, vandrivende mod Kolik hos Heste. Hørfrø mod Rosen hos Heste.

Klog kone helbreder Bylder

Efter mundtlig meddelelse af:

Herred	Dronninglund	Navn	Lars Peter Jensen
Sogn	Jerslev	Stand og alder	Rentier født 1872
Optegnet 1940 af	Niels Pedersen	Boende i	Brønderslev
Boende i	Brønderslev (forhen Øster Brønderslev)	Meddelerens fødested el. andre oplysninger.	Pajhede Skov Jerslev Sogn.

Overtro

Meddeleren var som meget ung plaget af Bylder i Nakken og som Følge heraf meget ilde stedt. En Aften kom et ungt Menneske i Besøg, og Snakken faldt da paa de pinefulde Bylder. Den fremmede Karl siger da:

Følg med mig hjem til Bedstemoder, så skal du let blive befriet for dine Bylder! Og Lars Peter fulgte med, og nu skal I høre hvorledes han blev befriet:

Paa arnestedet blev tændt op et stort Baal, hvori blev drysset et pulver som gav Ilden en anden Farve, og nu maatte Lars Peter holde Hovedet over Ilden. Efter en Stunds Forløb nappede Konen, med to Fingre, Bylderne, paa Kryds og Tvers, saaledes at de famøse Nap dannede Kors.

Lars Peter blev straks helbredet, forsikres han, og han tilføjer: A haar eet hav Bøll sjen, aa de er eet hvergen Løvn hejer Latin.

1) Spøgeri ved Jerslev Bro 2) Skelflytning

Efter mundtlig meddelelse af:

Herred	Børglum	Navn	Mine Pedersen
Sogn	Jerslev	Stand og alder	Husmoder født 1885
Optegnet 1935 af	Niels Pedersen	Boende i	Ø. Brønderslev
Boende i	Ø. Brønderslev	Meddelerens fødested el. andre oplysninger.	Serritslev

Overtro

1) Mine Pedersen fortæller om sin Oldefader Søren Træholdt der var Købmand og Uhrmager i Langthjem i Jerslev Sogn. Han maatte køre den 4 mil lange Vej til Aalborg efter sine Varer. Frem og tilbage maatte han passere den berygtede Jerslev Bro der dengang dannede Overgang fra Kjær til Jerslev Herred (Jerslev Herred før Børglum)

Søren Træholdt skulde helst komme fra Aalborg saa tidlig, at han kunde komme over Jerslev Bro inden Midnat, ellers spøgede det fælt ved Broen.

Men det hændte han kørte over Broen ved Midnat. Saa stansede Hestene med et og var ikke til at piske afsted. Efter en lille Tid stod der Damp om Hestene og saa skulde Søren have godt ved Tømmen, thi saa gik det hjemad i vildt Fart.

- 2) Samme Søren Træholdt har ogsaa hørt Raab fra Ryaa naar han kørte over Broen. Saadan Raab lød altid ens: ”Ret Reb og ret Skjel ti Favn tilbage igen”. Disse Raab tyder paa, at der er begaaet en eller anden uretfærdig Opmåling, saa Aanden ikke kan finde Fred.

Lærersøn

Efter mundtlig meddelelse af:

Herred	Mellerup Ejerlav	Navn	Husejer Jens Nielsen
Sogn	Jerslev	Stand og alder	Murer født 28-3-1882
Optegnet 1941 af	Niels Pedersen	Boende i	Brønderslev
Boende i	Brønderslev	Meddelerens fødested el. andre oplysninger.	Serritslev Sg. Meddeleren købte, ”Skjaen” af Julius Jacobsen, som boede der til sin Død.

Huset ”Skjaen” – Pindene – ”Peijen” – i Jerslev Sogn hvor Skolelærersønnen Julius Jacobsen fra Vester eller Øster Hassing boede.

(Tegning af huset på det håndskrevne dokument, tegnet efter Prospektkort)

En Lærersøn

Julius Jacobsen var født i Vester eller Øster Hassing d. 4/9- 1829 og død 1916. Han blev først gift da han var 50 Aar gammel – havde i over 20 ventet paa sin Kjæreste – en Mejerske – og imens han ventede, maatte han møde under Fanen ifølge Marchordre og Marchpenge, og gjorde Krigen med dens sidste Aar 1850 som Menig og 14 Aar senere, 1864 maatte han atter i Trøjen, og gjorde nu tjeneste som Underkorporal.

Efter sin Hjemkomst fik han endelig sin Mejerske, men Ægteskabet formede sig lidt tragisk, idet han var fattig og meget paaholden, og det indkøbte Hus i ”Peijen”, som vises ovenfor, har maaske heller ikke svaret til Mejerskens Forventninger – forfaldent som det var og med Gulve af Ler og Kampesten – Nok er det – de kom til at leve som Hund og Kat, og ”Krover Tjesten” – Kro Kirsten – en samtidig Kvinde – vidner, at en Dag hun kom i Ærinde til Julius J. Kone, hørte hun, saa saare hun kom indendørs et forfærlig Skænderi, under hvilket Julius tog en Stenkrukke og slog i Frammeriet for næsen af Konen, saa Krukken splintrede. Men konen døde omsider, og nu gaar der ingen Rygter om Julius udover at han var en maadelig Landmand, og det var ham sikkert kærkomment, da Rigsdagens Lovforslag om Hædersgave til Veteranerne, gik igennem.

Saa blev han gammel og solgte Huset til Jens Nielsen – min Meddeler – og i handlen betingede sig livslang Ophold og Pleje.

Naar gamle Julius J. var i Humør kunde han fortælle Træk fra Livet, blandt andet fortalte han om sin Farbror Jacob, der var saa stærk at der gik Ry viden om. Samme Farbror bestyrede en Gaard for en Enke, men blev i Folkemunde kaldet Ladefogeden – han skulde, i sin Tid Have været Ladefoged på en Herregaard. Saa var det en Dag den stærke Ladefoged skulde med Færgen over til Aalborg (før broens Tid) og foruden ham, var der ogsaa en Del Bønder fra Oplandet. Da de nu stod og ventede paa Overfart, kommer en Drift Kvæg som

ogsaa skulde over, og her var en Forvalter som bandede at Kvæget skulde over først – de Bønder og usselig Skidt kunde vente, og den første der gik i Baaden skulde han kyle over et Hus. Men nu tog den stærke Ladefoged til mæle: Hvis do vil prøv de Konststøk, vil do saa intj ta mæ først?

Den fine Forvalter blev ilter og spurgte Ladefogeden, om saadan en Bondetamp mukkede og griber ham i Brystet. Men den stærke Ladefoged tager den vrede hovmodige Forvalter, og løfter ham op over Hovedet, og sender ham i en Bue fra sig paa Brostenene.

Min Meddelers Bedstefader var ogsaa Veteran fra 1848-49-50 som Marine og han var paa Linieskibet Prins Chr. D. VIII da det sprang i Luften. Han reddede Livet og blev bjerget i land, men kun for at blive Fange. Han og flere Fanger laa i Rendsborg Kirke i tre Uger og de blev meget befængt med Utøj, hvis aarsag Fangerne fik Tilladelse til at vaske sine Skjorter i en Dam udenfor Kirken.

Da de blev hjemsendt var de fire Mand i Følge til Rubjerg i Vendsyssel, (de gik den hele Vej) og da de nåede Bækkens Kro i Brønderslev Sogn, gik de derind og forlangte Spise og Konen brasede Kød i Panden som hun bad dem spise, mens det var varmt. De spiste, men inden de var færdig, var Fedtet stivnet, hun havde brasat Kødet i Tælle.

Denne Veteran Var Født i Rubjerg 1821 som Søn af en Snedker Anders Andersen.

Meddelerens kone Anna Jacobsen fortæller om sin Bedstefar der var i Krigen 48 og deltog i Fredericia Slaget. Jens Chr. Jacobsen f. 11/9 1825. Han fik medaljen, men maatte ogsaa gaa hjem.

Lys under yndefuld døende

Efter mundtlig meddelelse af:

Herred	Børglum	Navn	Ingrid Ledet?
Sogn	Jerslev	Stand og alder	født 4/3 1893
Optegnet 1951 af	Jørgen Ledet	Boende i	Løkken
Boende i	Løkken	Meddelerens fødested el. andre oplysninger.	Taars sogn

I Jerslev Sogn, Børglum Herred laa der en gammel kone paa sin seng og ønskede døden, det trak ud, saa en dag siger den gamle kone til en svigerdatte, der kom med et tændt lys og sæt under min seng, jeg kan ikke være tjent med at ligge her med en saadan pine. Et lys blev tændt og sat under sengen og faa timer efter døde den gamle kone. - Der siges at hvis en havde gjort noget meget ondt kunde de faa meget vanskeligt med at dø, og at konen her havde mange synder paa samvittigheden var nok den almindelige opfattelse – den gamle kone maatte være af den opfattelse og tro, at et lys var nødvendig for at hun kunde faa fred til at dø.

Ja en saadan tro om et lys under sengen kan give død, er fra 1913.

Hedegaarden Brøndbak

Efter mundtlig meddelelse af:

Herred	Dronninglund	Navn	Poul Møller Jacobsen
Sogn	Hellum	Stand og alder	Rentier født 21/5-1872
Optegnet 1936 af	Niels Pedersen	Boende i	Ø. Vraa Torslev Sogn
Boende i	Ø. Brønderslev	Meddelerens fødested el. andre oplysninger.	Taars

”Gaarden Brøndbak” i Hellum Sogn er grundet paa ene bar Lynghede fra Gaarden ”Kibsdal” i samme sogn. Den første Mand paa ”Brøndbak” var Tækkemand og gik under navnet

”Døv Las”. Der fortælles at Konen brød Heden, mens Manden passede sin Dont som Tækkemand. Den første Driftsmåde har været ganske enkel, idet der kun dyrkedes Rug, Kartofler og Spergel. Som Trækraft benyttedes Trækstud.

Anderledes i 1936. Nu holder paa Brøndbaks ca 40 Td. Ld. Ca 30 kreaturer.

Gaardens Vandforsyning fik de fra en Kilde sydvest fra Gaarden, op mod Vejen til Flauenskjold. Antagelig har Gaarden sig Navn fra denne Brønd.

Gaarden Snæverholt

Efter mundtlig meddelelse af:

Herred	Dronninglund	Navn	Poul Møller Jacobsen
Sogn	Hellum	Stand og alder	Rentier født 21/5-1872
Optegnet 1936 af	Niels Pedersen	Boende i	Ø. Vraa Torslev Sogn.
Boende i	Ø. Brønderslev	Meddelerens fødested el. andre oplysninger.	Taars

Snæverholt hedder en Gaard i Hellum Sogn. Og i sin Tid har der sikkert været ”snævert”, thi Gaarden blev saa vanrøgtet, at ingen vilde eller kunde være der, og ingen vilde ej heller købe den. Det er vist en 40 Aar siden der kom en ung Mand til Egnen som Køber. Han gav 4000 Kr. for Gaarden – og han har faaet noget ud af det. Nu er det en moderne bygget Proprietærgaard, med ca. 70 Kreatur. Samme Mand beboer Ejendommen endnu.

Juleskikke - mad

Efter mundtlig meddelelse af:

Herred	Børglum	Navn	Steffine Hansen
Sogn	Jerslev	Stand og alder	Husmoder født 1874
Optegnet 1938 af	Niels Pedersen	Boende i	Ø. Brønderslev
Boende i	Ø. Brønderslev	Meddelerens fødested el. andre oplysninger.	Jerslev

Juleskikke

Paa Gaarden Bonbeth i Jerslev Sg. Var det en ældgammel Skik, at Karlene, Lille Juledags Morgen, skulde børste Kakkellovnen – Bilæggeren i Folkestuen mens Pigerne malkede. Naar Pigerne kom fra Malkning, skulde Borde og Bænke hvidskures i Kalk og Sand, og saa maatte Bordet ikke benyttes før ved Festbordet. Langkaalen blev altid kogt Lille Juledag og dem fik man første Gang til Middag.

Juleaften fik man bygsuppe, Steg og Kartoffler og Kl. 10 Torsk med sennopssovs.

Sennoppen lavede Konen selv, samme Aften, efter gammel Skik. En Trefod af Jern blev sat ind i folkestuen og ovenpaa Trefoden en lille Jernpande, der i umindelige Tider havde været anvendt til dette Brug. I denne lille Pande blev lagt ”gløj? Ild” og nu anbragtes et gammelt Jern ”Beger” over Ilden. I ”Begeræ?” var Sennopskorn og Smør samt lidt Fløde, og nu maatte dette Indhold røres flittigt indtil det kom i kog.

Denne Sennop var særdeles kraftig, men gamle Hans Bonbeth vilde ikke have Sovs, han spiste den bare Sennop til Torsken. Juleaften maatte intet Hjul gaa rundt og man maatte ikke sy, saa fik man buldne Fingre.

Øgenavn

Efter mundtlig meddelelse af:

Herred	Børglum	Navn	Steffine Hansen
Sogn	Jerslev	Stand og alder	Husmoder født 1874
Optegnet 1935 af	Niels Pedersen	Boende i	Serritslev
Boende i	Ø. Brønderslev	Meddelerens fødested el. andre oplysninger.	Langthjem Jerslev

Navnene ”Forjavver” og ”Skt. Hans Ravn” som vi nu kender dem fra Skt. Hans. Konen har sine Sidestykker. En mand der blev før færdig med sit Arbejde end sin Kammerat og mange lignende Tilfælde fik Navnet ”Stræbski”

En der ikke kunde komme i Lag med sit Arbejde før ud paa Eftermiddagen – hed ”Brokki” ”Brokken” (grævling) eller : i Tiltale: De æ mæ dæ lissom med ”Brokki”. Do arbejder bææst om Nætten.

En Kone eller Pige der jævnt hen sved Maden kaldtes ”Sidsel sviefit” eller: Naar maden er ”sveden” er Kokkepigen forlegen.

En lidt eller mindre proper Kvinde kaldtes: en ”Russeduel” hun tisser aal hejer Hues (strømper) fuld eller fuel. En i en meget krøllet kjole: Hon haa glemt hejer ”Pæsjan” (Pressejern) hjem, eller ”En Rues (Rose) pynter sæ siel” En Kone der er i Omstændigheder: Hon æ kjyren øvver”.

En meget kniben (nøjes) Kone: ”Knibfit”. En Kone der kom for lidt Malt i Øllet: Sidsel Vetvaaj (Vetvand). En Kone eller Piger, der spilder opvadsk paa sit Tøj – ”Blarlekken” eller En Kvinde der har for lang Traad i Naalen: Ja de æ mæ hejer ligesom mæ di down Skræerer (Skræddere)

En Karl der ikke kan staa op om Morgenen ”Dovnsie” (Dovneside) En Mand der kun kan bestille lidt: De blyvver bææst kjæj (kendt) der saam haj intj haa væer her.

En Mand der spiser fordærvet Mad: ”Rasmus Røen loer” (Raadden Laar). En Mand der har vildt forrevet Skæg ”Rasmus Røenskeeg” (Raaddenskæg). En Mand der begynder at Arbejde alle Steder, men ingen Steder faar endt: ”Fipski”. En Mand der arbejder sig op og bliver stor paa det: Nær Skidt kommer te ”Æer” (Ære) væ di intj hvad di vil væer (være).

En Mand der river store Knald af sig: ”Skibovs” fordi der gaar i Bukserne. En urimmelig Mand: ”Klaaer Døvlen” eller ”æ Bien aa Fanen” (et Ben af Fanden). En der altid vrøvler: ”Vrøvlskaanki” en der sludre meget ” Sluerhaanki”. En Mand, højrøstet: ”Toerenkali” (Tordenkalven) En lun Bror: ”Røvvi” (Ræven)

Modermærke af oldenborre

Egn	Jerslev-Gaarden Bonbeth	Opt. af	Niels Pedersen V. Brønderslev
Herred	Dronninglund	Efter	Min Hustru Steffine f. Hansen født 1874
			Langhjem Jerslev Sogn

Overtro

Min Hustru og jeg, sad en Dag og diskuterede hvad der var Overtro og hvad ikke og kom blandt andet ind paa Theorien: Forgjortte Børn. Jeg bestred at Form for Overtro, som jeg mente var Udslag af Datidens Uvidenhed – men jeg fik Svar – maaske som fortjent - En Begivenhed, siger min Kone, har jeg set med egne Øjne, og kan derfor sige den er sand! Jeg tjente paa Gaarden ”Bonbeth” som alm. Tjenestepige og havde en Medtjenerinde som var i Omstændigheder og derfor maatte skærme sig mod Karlens nærgaaenhed. Nu traf det sig netop dette Aar, at der var en Mængde Oldenborrer og Karlene havde travlt med at fange dem og sætte dem paa vort Tøj. Jeg bad, fortæller min Kone videre, Karlene om at de ingen maatte sætte paa Mette Marie, vil I sætte nogen kan I sætte dem paa mig. Men man fik dog Held til at anbringe en Oldenborre paa Mette Maries Ryg, og da hun fødte sit Barn viste det sig at det havde en tydelig tegnet Oldenborre paa Ryggen.

Barn besørger i dejtruget, det bages med.

Efter mundtlig meddelelse af:

Herred	Børglum	Navn	
Sogn	Jerslev		
Optegnet 1934 af	P. Jensen Kjærgaard		
Boende i	Fredericia		

Jeg husker at min nuværende lærer i Øster Hjermitslev, I.C. Christensen som er født og opvokset i Jerslev, engang fortalte om en Kone fra Jerslev, som engang hun var ved at ælte Dejen til Baging, ikke kunde faa Ro til sit Arbejde for det mindste af Børnene som paa Grund af mavepine, skreg ustandseligt. Konen tog dog og satte sin Unge op i den ene Ende af dejtruget og saa faldt Barnet til Ro.

Nu var der Halvmørkt i Køkkenet, saa Konen saa ikke, at Barnet, der som sagt havde Mavepine, lod baade vaadt og fast for frit Afløb. Barnet blev sat ned paa Gulvet igen. Konen forvisser sig om, at det ikke havde efterladt sig noget, og hun ælter videre paa dejen hvor Barnet havde siddet.

Da brødet blev bagt og Folkene skulle til at spise af det, kunne de ikke forstaa, hvad det var for nogle mærkelige graalige klatter de hist og her fandt i sigtebrødet. Det smagte nemlig som lort, men at det virkelig var det, kunde de selvfølgelig ikke falde nogen ind at sige. Og saa åd de bare Brødet og de brune Klatter som det var.

Det var først længe efter at Brødet var fortæret, at Konen røber hvor ”Klatterne” stammede fra, men at kassere Brødet af den Grund fandt hun unødvendig.

1) Smørheksen 2) Talemaade

Efter mundtlig meddelelse af:

Herred	Børglum	Navn	Vilbrø Andersen
Sogn	Jerslev	Stand og alder	Vraa Gadehuse? 71
Optegnet 1918 af	Marie Dusen Thomas Olesens Hustru	Boende i	Vraa (husmand)
Boende i	Vraa	Meddelerens fødested	

- 1) I Mellerup var to huse paa V. Melling Mark. Den ene troede om den anden, Konen kunde hekse. Den ene sendte Bud til anden, at hun vilde give hende noget Raamælk. Hun kom Salt i, for at den anden ikke skulde tage Mælken fra Koen.

Manden saa, hun Kom for at hente Mælken. Han trak sine Køer hen til det vestre? Skel, for at hun ikke skulde forhekse dem, men da hun gik hjem, gik hun den Vej. Da sagde Manden. ”Naa, dij gammel lie Fet. Skul hun da osse skrøw dej her Vej aa min Tjyr faar aa faa dem forhekset.

- 2) Gammel Talemaade. – En Kone udbryder, idet hun taler om noget Lærred, der er tyndt, daarligt.

”Det er såent, di ka si Atten Tjerkesown (Kirkesogne) ijemmel di”

Kirkebygning: Byggegrund må flytte

Efter mundtlig meddelelse af:

Herred	Dronninglund	Navn	Christine Simonsen
Sogn	Hellum	Stand og alder	Enkefrue F. Kjær 68
Optegnet 1926 af	J. B. Simonsen	Boende i	Thise
Boende i	?	Meddelerens fødested el. andre oplysninger.	Thise

Hellum Kirke

Sagnet fortæller, at da Hellum Kirke skulde bygges, påbegyndte bygningen først paa Smedens Bakke, nord for Eng Laden men hvad der blev bygget om Dagen nedbrødes om Natten. Da dette blev ved at gentage sig flyttede man Kirken hen til dens nuværende Plads. Og da skred Bygningsværket godt fra Haanden.

Troldkrystet, frugtsommelige, uglese

Efter mundtlig meddelelse af:

Herred	Børglum	Navn	Hansine St. Kr. Hansen
Sogn	Jerslev	Stand og alder	Husmoder født 1874
Optegnet 1937 af	Niels Pedersen	Boende i	Ø. Brønderslev
Boende i	Ø. Brønderslev	Meddelerens fødested el. andre oplysninger.	Jerslev (efter hendes Bedstemoder)

Overtro

- 1) Hvad jeg her optegner er i Grunden gammelkendt over det ganske Vendsyssel, hvad jeg øjeblikkelig huskede da det blev mig fortalt.

At blive troldkrystet var ikke bar Spøg i Fortiden.

Børn der legede ude om Aftenen var særlig udsatte Vaagnede Børnene om Morgenens med kvalme og stærke Opkastninger, var de troldkrystede. Heldigvis var de let kurerede. Et Tællelys blev tændt, og ført fra neden mellem Børnenes Linned og Krop og op gennem Halslinningen. Blev dette gentaget tre Gange, var Trolddommen Hævet.

- 2) En frugtsommelig Kvinde maatte ikke gaa gennem en Dør, hvor en havde favnet, saa fik Barnet en sygdom som hed "Dørspænde".
- 3) En frugtsommelig Kvinde maatte ikke passere en Dør hvor man med Økse har hugget Brænde paa Dørtrinet for at Barnet ikke skulde faa "Hareskud".
- 4) At blive "Ugleset" var ogsaa almindeligt, og kunde afstedkomme på mange Maader. Blandt andet blev der sørget for – naar man gravede et Kreatur ned – at Dyrets Øjne vendte ned. Vendte de op og blev passeret af en frugtsommelig Kvinde, blev hun "Ugleset".
- 5) Et gammelt vendsysselsk Mundheld lyder saaledes: "Han er uvlset aa i Staark". Det synes heraf at fremgaa at Storken ogsaa har haft magiske Evner.
- 6) Et nyfødt Barn maatte ikke enhver se. Der blev saaledes vaaget over at berygtede Kvinder ikke fik Barnet at se, for at værne det med at blive ugleset.

Genfærd faar Fred

Efter mundtlig meddelelse af:

Herred	Dronninglund	Navn	Hansine Steffine Kr. Hansen
Sogn	Jerslev	Stand og alder	Husmoder født 1874
Optegnet 1940 af	Mielftedersen	Boende i	V. Brønderslev
Boende i	V. Brønderslev forhen Øster Brønderslev	Meddelerens fødested el. andre oplysninger.	Jerslev (her efter sin Moder)

Overtro

Paa en Gaard (Navnet kendes ikke) i den Del af Jerslev Sogn Som hører under Dronninglund Herred – døde en Kone. Men hun kunde ikke finde Fred i Graven og hendes Genfærd gik om Natten i Stuerne i hendes forhenværende Hjem og forstyrrede Folkenes Nattesøvn.

Endelig tog Manden Mod til sig og vilde vaage en Nat for at komme på Talefod med Genfærdet, der ogsaa viste sig, og Manden siger til Genfærdet:

Min Sjæl lover Herren!

Genfærd: Det gør min ogsaa!

Manden: Hvad gaar du saa her efter?

Og saa fortæller Genfærdet om en Pose med Penge som hænger i en Lægte under Straataget, og nu maa I sørge for at dele Pengene mellem – her mangler Navne – og hvis I gør dette, faar jeg fred, og I ser mig ikke mere.

Det viste sig at Pengene virkelig var paa anviste Sted, og efter at den afdødes Ønske var sket Fyldest, saa man aldrig siden Genfærdet.

Fanden var løs i Jerslev

Af SVEND B. OLESEN

Lokalhistorikeren, tidligere overlærer Svend B. Olesen, Aalborg, fortæller her historien om den vidtløftige Søren fra Jerslev, som forskrev sig til Fanden. Og den onde selv viste sig flere gange for ham i form af en sort hund med menneskehoved.

MELLEMELE købstaden Brønderslev og landsbyen Øster Brønderslev ligger gården Nibstrup. Fra 1751 til 1758 var dens ejer Lars Sørensen Møller. Hos ham tjente en ung mand fra Jerslev ved navn Søren Larsen Galtrup. Han var tillige landsoldat i oberst Didrichsens regiment. Samme Søren var en noget vidtløftig ung mand. En nat havde han således stjålet en flok gæs i Bodelsgårdene i Brønderslev for at drive dem til sit hjem i Jerslev, men lige før han nåede Jerslev by, fortrød han tyveriet og lod gæssene gå. Da de senere kom tilbage til deres ejermand, slap Søren billigt fra affæren. Straffen kunne nemlig begrænses til, at han kom til at stå åbenbar skrifte i Jerslev kirke. Det vægrede han sig længe ved, men blev dog enig med sin sognepræst Jacob Holm om, at skriftet skulle foregå i Jerslev kirke den 17. marts 1754.

Sørens madmor madam Møller i Nibstrup spurgte ham, om han nu også var klar over, hvad der forestod ham, at han skulle bede Gud om nåde og deltage i altergangen. Dertil svarede Søren, at han ingen nytte havde af alterets sakramente, fordi han havde forskrevet sig til Djævelen, og lovet ham at foragte Guds ord og sakramenter. Ved at høre det blev madam Møller ganske forfærdet og fortalte det til sin mand, der straks tog Søren i forhør. Hans beretning blev skrevet ned og fik Sørens underskrift, hvorefter Møller sendte den til stiftamt-

mand Iver v. Holck i Aalborg. Men da det drejede sig om kirkelige forhold, sendte amtmanden sagen videre til biskop Brodersen med anmodning om, at denne ville nedsætte en gejstlig ret til at efterforske sagen. Retten blev en provsteret, hvis medlemmer blev provst Peder Paludan i Hellevad samt sognepræsterne Svend Muhle i Øster Brønderslev og Jens Jessen i Ingstrup. Over for dem aflagde Søren den 28. marts i Øster Brønderslev kirke følgende bekendelse.

For at blive rig og for at slippe for at bestille noget, havde han besluttet at forskrive sig til Fanden. Det råd havde han fået af Niels Hesteskæres enke i Jerslev, og efter hendes anvisning gik han juleaften 1752 kl. 11 tre gange baglæns omkring Jerslev kirke. Da han tredje gang kom til våbenhusdøren blæste han ind ad nøglehullet og råbte:

»Satan! Luk op i Djævelens navn!« Da det havde gentaget sig tre gange, sprang våbenhusdøren op, og Fanden lod sig se i menneskelig skikkelse med støvler på fødderne og iført en rød kjole. På hovedet havde han en pudret paryk og en sort kasket, men hans fingre havde lange klør. Søren sagde nu, at Fanden skulle tjene ham, men Fanden mente, at det var bedst, at forholdet blev omvendt. Søren forlangte nu 20 sletdaler om året for at tjene Fanden, men han ville kun give seks. De enedes dog til sidst om otte sletdaler. Derefter fremkom Fanden med en kontrakt,

der var skrevet i en bog med røde bogstaver. Heri stod, at Søren skulle have de otte sletdaler årlig, indtil han fyldte 60 år. Efter den tid var Søren Fandens ejendom, og han skulle spytte hver gang, han hørte Kristi navn blive nævnt. Endelig skulle han med oprakte fingre sværge en ed, hvis ordlyd han imidlertid havde glemt. Derpå tog Fanden en pen op af sin lomme og krystede blod på Sørens hånd, og med sit eget blod måtte Søren "Underskrive" kontrakten. Til sidst fulgte Fanden Søren uden for kirkediget og gav ham tre sletdaler på hånden. Resten af pengene skulle han have, næste juleaften ved samme klokkeslet. Til den aftalte tid fik han så de sidste fem sletdaler udbetalt i 24 og otte skillinger, og Fanden bad ham tælle efter, hvilket var let gjort, da der var fuldmåne.

Pengene satte Søren straks over styr ved spil og drik i Jensgården i Jerslev. Efter at Søren havde forskrevet sig til Fanden havde han to gange været til alters i Jerslev kirke, men han kunne ikke synke sakramentet. Han beholdt det derfor i munden og spyttede det ud nærmest ved væggen i den stol, hvor han sad. Siden havde Fanden vist sig for ham flere gange i skikkelse af en sort hund med menneske hoved og lange klør. Fanden havde også fristet Søren til at dræbe sin far, fordi han havde bebrejdet ham tyveriet af gæssene. Det skulle have være sket med en spade, men var ikke blevet til noget, da faderen havde låst døren efter sig

Søren tilstod også, at han fire gange havde søgt at tage sig af dage, tre gange ved hængning og sidste gang ved at drukne sig i en dam øst for Jerslev. Som grund for selvmo-rdsforsøgene, angav han skam over tyveriet af gæssene.

2. april 1754 mødtes de tre præster igen.

Denne gang på provst Paludans gård Roslund mellem Hellum og Allerup for at forfatte en beretning, til biskop Brodersen i Aalborg. Dens knudrede indhold kan kort sammenfattes således.

Retten kunne ikke udsige, at Søren skadede noget på sin forstand, hvad verdslige ting angik, snarere syntes han at være klogere end andre børn. Folk der kendte ham, havde fortalt i retten, at han, når han ville stjæle høns, gav dem korn opblødt i brændevin. Deraf blev hønsene svimle i hovederne og lette at fange, Fra barnsben af havde Søren ord for at være skalkagtig og skarnsvoren. Han var tidlig begyndt med smårapsier og havde liden lyst til at lade sig undervise i børnelærdom.

Folk, som han tjente hos for et par år siden, fortalte, at han vidste en måde, hvorpå han kunne komme i forbindelse med Djævelen, nemlig den han havde anvendt i Jerslev. Beretningen slutter således: Når vi ret skulle give vor betænkning om denne delikvent, så kunne vi, efterdi han fra barnsben af har ekserceret sig i små tyverier, spillet kort, drukket, ikke lagt sig Guds ord på hjertet, men det som skarns folk kunne lære

ham, gjort pagt med Djæve len, forsvoret sin dåb og kristendom, endog i samme år, som han havde været til konfirmation i Tårs kirke, stjålet, villet myrde sin far, spyttet ad Jesu navn, hvorfor Gud ikke vil holde ham uskyldig, profaneret hans hellige sakramente, og han nu går uden bånd og tvang både sig selv og andre til byrde, ja, kan gå til skade og fortræd. Altså kunne vi ikke andet end at rekommandere ham den høje retfærdige øvrighed til at se ham afstraffet efter kongelig allernådigst lov for sine misgerninger, andre til eksempel.

Roslund, den 2. april 1754.

P.K. Paludan.

S. Muhle.

J. Jessen.

Derefter blev Søren en tid holdt i forvaring på Nibstrup, hvor han på biskop Brodersens foranledning til stadighed blev besøgt af omegnens præster. Bispens selv efter provsterettens udtalelser - ikke rigtig have tiltro til sagen, Bl. a. hæftede han sig ved, at der ifølge almanakken ikke havde været måneskin juleaften, som Søren hævdede., 3. maj blev Søren overført til Aalborg, hvor biskop Brodersen og byens præster tog ham i forhør. Det lykkedes dem, at få Søren til at vedgå, at hele historien om Fanden var opspind. Rigtignok havde han fosøgt at komme i kontakt med Fanden på den omtalte måde, men det var ikke lykkedes.

Sagen blev nu indberettet til Generalkirkekollegiet i København, mens Søren stadig sad fængslet i Aalborg. Lars Møller, i Nibstrup klagede over, at det trak ud med at få en afgørelse i sagen. Det var nemlig ham, der skulle afholde udgifterne ved Søren's fængsling.

Afgørelsen kom 15. november 1754 i form af et reskript, hvori det bl. a. hedder: »Hans Majestæt har allernådigst fundet for godt, at bemeldte soldat Søren Larsen Galtrup ska til renselse og forbedring i Viborg Tugthus indsættes til arbejde for der indtil videre at forblive«

Om Søren slap ud af Viborg Tugthus vides ikke, men Fanden har i hvert fald ikke siden optrådt i Jerslev.

SVEND B. OLESEN

1259.

forskrive sig til fanden

herred <u>Borglum</u>	navn <u>Ehr Degen</u>
sogn <u>Jerslev</u>	stand og alder <u>Kirkebeljert 50 Aar</u>
optegnet 19 <u>37</u> af <u>Niels Pedersen</u>	boende i <u>Jerslev</u>
boende i <u>J. Brønderslev</u>	meddelelsens fødested el. andre op- lysninger

29808

□ Sagn

4 Pastor Holms Tid fik en Bondekarl Loren Larsen den Tde at ville forskrive sig til Fanden, og for at komme i Forbund med ham, gik han Juleaften 1752 Kl. 11 op til Jerslev Kirke, gik baglænd om den 3 Gang og hver Gang han kom til Vaabenhuset blæste han gennem Nagehullet og raabte: Satan luk op i Djævelens Navn! Forsøget mislykkedes. Men i Novbr. 1757 udkom et kongl. Reskript i hvilken det sigedes: At da Delinkventen har gørdt sig Flid og Umage for at sætte sit ugudelige Forsæt i Værk har hans Majestæt fundet det godt, at merbemeldte Loren Larsen skal til Penselie og Forbedring i Viborg Tugthus ind-sættes til Arbejde indtil videre. □ 27

Sære hunde, katte, ræve, tusser osv.

Det skete oppe i Hjelmsted i Serritslev, at manden var gået ned til Vester-Mjellerup om aftenen, og da var der en hund med ham dertil. Han sad nu og snakkede lidt, og så kom hunden også ind. Da han gik derfra og lukkede døren, vilde hunden også ud; men han vilde ikke have den med. "Du glemmer din hund, Jens." - "A har ingen hund med." - "Ja, da er det din hund." - "Nej, det er ikke." Men ud kom den, og med fulgte den, til de kom op på driften. Han jog den fra sig mange gange, men det hjalp ikke. Så tog han fat på hunden og baskede ham noen kon. Siden han havde gjort det, var hans kone ved ham, og hun lå en hel måned efter den tur.

Johanne Marie Kristensdatter, Søheden.

Kjællinger som harer.

En kone fra Østergård i Hjelmsted var en heks. En gang folkene var nede i Rebs-engene at slå, gjorde hun sig til en stål gryde. Min mands fader sagde: "Hvordan er det? Der står en stål gryde henne." - "Ja, det er nok Ane Marie"; sagde han så. Min mands søster skulde gå ned i gården at malke, mens de var i engene. "Har I nu alle hovederne inde?" - "Ja", sagde børnene. Da hun var færdig og gik derfra, gik en årings plag derude, og de havde ingen

plag. Hun var sikker på, at det var Ane Marie. Niels Peter så også, at der svittede en hare ud og ind ad hønsehullet, og den løb omkring og fistrede og pippede op til vognen for at se, om de var smurt rigtig.

Johanne Marie Kristensdatter, Søheden.

Kjællingen bortdriver ulve

En heks skulde brændes, men når hun kunde sanke alle ulvene og rejse af Danmark med, måtte hun have lov at være i fred. Så kobledede hun dem og rejste over til Norge med dem, og hun red på den forreste over havet. Der er de endnu, og vi er skilt ved dem.

Johanne Marie Kristensdatter, Krathuset, Søheden.

En kjælling kommer ridende med ulvene. Så møder hun en mand, og da han nu ser koblet, siger han: "Det er endda ikke så få plage, du har." Havde han nu sagt ulve, havde de revet hende ihjel.

Hans Fladbirk, Søheden

Forheksede køer

Når en ko fik kalv, skulde den have en æggeskal fuld af dens egen mælk og ægget med. Dernæst blev der lagt en saks over kors over døren, og så kom der en jønnål i mælkespanden, når den første gang blev malket.

Johanne Marie Jensdatter, Jerslev

Prinser og prinsesser

I Store-stens bakke, Hellum, skal en prins være begravet. En mand ville kløve den store sten, som lå der på hans grav. Mange rådede ham derfra, men han vilde nu have stenen. Men så fik han en flise i øjet, og blev enøjjet alle hans dage, og det var folks mening, at det var straf derfor.

Der skal være en begravet i den høj. Skjæve sogns folk vilde kaste efter den. En skruk høne med kyllinger forskrækkede dem.

Opdagelser. Vidner.

En smed og en kone levede godt sammen og var skønne stræbsomme folk, men så blev han syg og lå to års tid. De havde en svend, og han kunde godt forrette arbejdet, så kunderne blev lige godt ved at tage dertil. Konen tykte, at det kostede for meget at have manden der liggende, og blev til sidst led ved ham. Samtidig blev hun mere fortrolig med karlen, og de fandt på at tage livet af manden. Karlen skulde smede et langt søm til hende, og hun bildte ham ind, hun vilde slå det ind et sted at hænge noget på. Siden han havde smedet det, talte hun med ham om at slå det i hovedet på smeden, og så skulde de have hverandre. Hun holdt sømmet, og han slog til, og så blev de gift og levede sammen i 30 år. Så var det en dag, graveren gravede på kirkegården, som han gjorde så tit, og kastede den hovedskal op med det søm i og kunde nok forstå, at her var noget fordølt. Han bar hovedskallen ned til præsten, og graveren var så gammel, at han kunde huske, hvem der var begravet på den plads. Præsten sender så bud efter konen og spørger, om hun kan kjende hendes mand. Nej, det var der da ikke snakke om, da han var død for 30 år siden. Så kom han med den skal og

viste hende, og så kunde hun nok kjende ham. De kom begge til at lide deres straf her i livet, både svenden og konen.

Johanne Marie Kristensdatter, Søheden

Manden lå på bænken og sov, og konen vilde gjeme være skilt ved ham. Så brendte hun noget bly og hældte i ham, så han døde.

Johanne Marie Kristensdatter, Søheden

Pestkuler og pesttjørne

Sønden for Jerslev kirke på kirkegården var nogle bitte grønningsstuer, og der fortælles om dem, at de var fra den sorte pest, der var de døde bleven begravede. I så lang tid var aldrig noget lig kommet til at ligge der, og det er først i de senere åringer, at folk er begyndt at kaste grave på den strækning. Ja, det er ikke 10 år siden de begyndte.

Johanne Marie Jensdatter, Klæstrup

Pest og sygdomme

En dreng kom til et sted en aften og bad om nattely, og det fik han lovning på. Karlen sad og snittede skopinde med hans kniv, og den lagde han på bordet, da han skulde ud at give øgene. Så stod drengen og pirrede til den og legte noget med den, og til sidst puttete han den i lommen. Manden sad nede ved kakkellovnen og vandt konens ten af, og han så nok, drengen legte med kniven, men ikke, at han tog den. Da karlen kom ind, sagde manden, om han havde gjemt sin kniv, og da han følte efter, blev han sløv på, at han havde den ikke. Så om morgenen siger manden til drengen, om han ikke havde taget kniven. "Nej" - "Jo, vist har du," og så bekjendte han. "Lad mig se din højre hånd." Han kunne nu se, hvad han fejlede, og kørte til doktor med ham og fik en orm skåren af, der sad i hånden. Siden så han ikke drengen før mange år efter, da han var bleven en gammel mand. Da kom der en fin mand dertil om aftenen og spurgte til folkene. Om de kunne huske den dreng? Jo. Da han var bleven kureret for det tyveri, var han kommen i jærnstøberlære og havde nu en stor bedrift ovre på Sjælland. Han takkede dem så meget for den velgjerning, de havde gjort ham.

Joh. Marie Kristensdatter, Søheden.

Gamle skandser.

Lige vesten for Mjellerup Bakholm i Jerslev er der nogle gamle diger, der indeslutter firkantede plad-ser og ligner forskandsninger. Det er over er stor strækning, og der er ikke så få af dem, hele pladsen er vel over en tønne land. Firkanterne kan lignedes med gamle haver, og de er ikke så nær lige store.

Noget af Bakholm ligger i Serritslev, og alle forskandsninger ligger i dette sogn.

Bakholm er en hale, der går ud fra Mjellerup mark, og ellers er der enge til alle sider. Det strøg, hvor digerne er, ligger dog noget lavt og fladt.

Klavs Kristian Madsen, Klæstrup

Svenskere og polakker nord for Limfjorden.

Der var aldrig en spattet hest her i Danmark, før svenskerne kom. De lod deres heste gå i ploven med, og så blev vore heste smittede.

Bitte Jens Kristian, Søheden

Der skal i Svenskekrigen have ligget en svensk dragon indkvarteret i Milebakken i Jerslev, og han havde voldtaget en pige, der var kjæreste med karlen i gården. En nat forsamlede karlen så nogle gode venner, og de slog Svenskeren ihjel, og for at skjule det, førte de liget med hest og ridetøj og samt ned i Pajhede-skoven og begrov det der i en hængegunge, naturligvis efter at de havde stukket hesten ihjel, den kaldes endnu Ryttergungen. I mange år har der været sagn om, at det har spøgt der. Der gik en hvid hest rundt om gungen, og en skovfoged påstår fuld og fast, at han har set hesten en nat, og han viste mig stedet, hvor han sad, da hesten gik om ved ham. Den havde intet hoved.

Julius Sørensen, Øster - Vrængmose.

Forheksede huse.

Her ude i en gård i det østerste af Jerslev sogn blev der sådan en sær ting ved det for en 30 år siden. Deres faar blev henne en aften, og alle folkene kom ud og skulde søge efter dem. Omsider så råber det: "Nu har vi fundet dem." Sådan lydede det da for folkene, og så svarer det lige straks: "Må a komme med?" Manden råber og siger ja; men der kom ingen faar, de fandt dem ikke den aften og blev ved at gå hele natten og lede efter dem til hen i dagningen. Så fandt de dem omsider. Det blev sådan ved med spøgeri ved gården og i huset, te folkene kunde snart ikke være der. Lige tæt ved var en stor dam, og sådan om eftermiddagen ved dagens lys kunde hjulbøre og halve vogne og sager komme og rejse ud i dammen, og ingen kunde forstå, hvordan det gik til. Inde i huset var der da også jævnlig spektakler. De søgte kloge folk og endog præster - Jerslev præst var der da flere gange - og omsider fik de da stillet; men det var der virkelig i flere år. Somme tid kunde et halvt hundrede mennesker stå og se på, te det rejste sig selv ud af dammen. Når det rejste af, gav det sådan nogle sære underlig lyd. Ingen beboere vilde være i gården, og den blev til sidst solgt for ingen ting.

Jens Peter Pedersen, Ilbjerge.

Hekse brændt på bålet.

Tæt øst for Jerslev by ligger Bulhøw (Bodilhøj), som skal have sit navn af, at en heks, som hed Bodil, en gang blev opbrændt her. Jerslev Mark er trindt omgivet af høje, så langt øjet rækker.

Nik. Chr.

Kvindeskikkelser.

Der gik som en kvindeskikkelse i Jerslev by og stod stille flere steder. En aften stod det ved den gamle skolemesters havedige. Da kom der tre karle gående forbi, og de vilde drive spil med det kvindemenneske, der sådan gik og luskede, og de hug ild, den ene stod og holdt ved det, og den anden hug ild, og da så de, at skikkelsens øjne var så forfærdelig røde, og så skyndte de sig af sted, det snarest de kunde, og lod den stå. Den samme skikkelse viste sig også i byen Sterup, og aldrig nogen fik at vide, hvad det var. Men der var nogen snak om det, mens a var barn.

Johanne Marie Jensdatter, Klæstrup

Kvindelige genfærd.

Det er passeret med min moder, te hendes moder kom til hende om natten, efter at hun var død. Hun lå og græd i flere nætter og havde et bitte barn og lå og sagde: " Havde a nu blot haft min moder, så kunne a da have haft nogen hjælp af hende." Da der var gået nogle nætter sådan, så kom hun. Lige som hun nu lå og græd, kom der en kold hånd og slegede for hende ned ad kjæben, og hun kunne fornemme, at den var tør, og benene var tydeligt at mærke. Da hun sådan havde sleget tre resser, kom hun i tanker om, at det var hendes moder. Der var et gammelt kvindfolk i samme stue, som lå i en anden seng og var både tosset og tunghør, hun sagde næste morgen: "I nat har din mor været her og set til dig. A så en hvid skikkelse komme hen til din seng, men a hverken så eller hørte, den lukkede eller loppedede døren, den skred lige ind og ud." Siden græd hun ikke mere. Det ved a da er fuldstændig sandhed.

Klavs Kristian Madsen, Klæstrup

Spøgeri i præstegårde, skoler og møller

Der har været sådan spektakel i Jerslev præstegård. Det kunde banke som med økser. Min moder tjente der som hønsepige, og hun hørte det. Den her sølle knåt sad ene i kammeret om aftenen, for den anden pige gik ud på kommers. Det kunde også hugge kister i og klævre med dørene.

Johanne Marie Jensdatter, Jerslev

Møllebygger Madsen i Sterup fortalte mig, at han en gang var taget ud til Vrå(?) mølle for at besøge sin broder, der var møllerkarl. Han havde travlt, men sagde : "Jeg skal komme op i gæstekammeret og ligge ved dig i nat, så kan vi tale sammen." Det blev sengetid, og han kom ikke. Nu gik Madsen i seng og faldt straks efter i søvn. Noget efter vågnede han ved, at døren gik op. "Hvad, er det allerede dag?" sagde han, for han troede jo, de kom ind med kaffe til ham. Der kom også et gammelt kvindfolk ind, og hun gik hen og stillede sig for enden af bordet, og stod der og klagede og jamrede sig, men sagde ikke noget. Lidt efter skred hun hen til den anden seng, der stod i kammeret og forsvandt der, men i det samme blev der en underlig høj dyngge i sengen. Han blev jo ræd nu og lukkede øjnene, for han troede, hun lå i sengen. Om morgenen var der ingen ting, og ingen dyngge at opdage. Da han kom ud til broderen, sagde han: "Ja, du var en rar en, sådan og sådan var der i kammeret." - "Ja," svarede han, " de siger nok, der går spøgeri her i møllen, men jeg har aldrig mærket noget. Jeg har rigtignok heller aldrig ligget i det kammer."

Lærer Andersens moder, Lørslev.

Gjenfærd på marken .

Min moder tjente i gården Koldnåde i Klæstrup. Det var i høstens tid, og de var ved at age kjærve hjem. Imens han var hjemme med et læs, satte hun sig ved den rade, de tog af. De agre var lige sønder fra Hvææs leddet, og de kaldte dem langagre. Den gamle vej fra Brønderslev til Jerslev gik gennem Hvææs leddet, og der var altid snak om spøgeri der. Da ser hun et højt, ungt karlfolk komme ved siden af raden, og det var helt stjernelyst. Nu havde de en karl, der hed Bærtel, og ham var der noget spøg ved. Så tænkte hun, det var ham. Kort efter kom karlen kjørende. "Er Bærtel i laden?" siger hun. "Ja, han er, hvordan er det, du spørger om det?" - Jo, for der kom sådan en høj skikkelse her ned ad, og den blev henne igjen, og a blev så forkyvst." - "Ja, så kommen vi heller ikke godt hjem med det læs, " siger han. Og det gik også sådan. Da han kom med læsset til stedet, hvor skikkelsen

forsvandt, faldt det ene øg, og det andet rystede sådan, at han kunde ikke kjøre af stedet. Han måtte spænde fra og lade læsset stå og døjede nok med at få øgene hjem. Læsset blev stående til andendagen.

Johanne Marie Jensdatter, Klæstrup

Om Fanden og forbund med ham

En aften for omtrent 50 år siden kom en af de Hvilshøj gårdmænd fra Sundby og skulde lige til at passere Jerslev broer over Ry å. Da med et blev hestene stående, tøjlerne strammedes, og pishen kom flittigt i brug, men ikke et fjed var de til at drive frem, de stod som naglede til jorden, hvor megen umage end kusken gjorde sig. En husmand, som kjørte med, sad og blev ærgerlig over den komedie og udbrød: "Men hvad satan fejler da helmisserne?" Aldrig så snart var den Ondes navn nævnet, før hestene tog til i fuld karriere hen ad vejen.

Kloge mænd og koner og deres bedrifter.

En gård i Hallund, som hedder Lunden, kom en gang i brand. Så snart man opdagede ilden, kom de bud efter pastor Jermiin fra Øster-Brønderslev, som også kom til stede, før den havde grebet alt for meget om sig. Det var bekjendt for alle, at han kunne slukke ild ved ord, men der var dog en til stede, som tvivlede derom, det var Kristen Hansen fra Hellum, og han sagde: "Det nytter ikke, hr. pastor, ilden kan ikke slukkes." - "Hvad siger du, mand!" sagde præsten, og med det samme var ilden slukket.

Evald Tang Kristensen -Forskjelligt

Madmoderen gav hende to kager med til forældrene. Nu havde hun fået et par nye sko, og da hun kom til et blødt sted i vejen, lagde hun kagerne der at træde over på. Så sank hun i jorden, og brødene forvandlede til sten.

Hans Fladbirk, Søheden

Der var en, der gik ud juleaften. Så kom der en til ham og siger, om han vilde ikke følge ham noo kon (noget) på vej. Det gjorde han også, og de bliver nu ved at gå et stort tag og snakker om et og andet. Han kommer så et langt stykke hen med ham, og da hører han med et sådan musik og klokkeklang og herlighed, det var rent forskrækkeligt .. Han sad noo kon og hørte på det, og så sagde han til den anden: "Nu vil a til gang hjem igjen." Han kom også af sted og satte jo efter den egn, han var frakommen. Men han kjendte aldrig et menneske. Han havde nogle penge ved sig, de var der heller aldrig nogen, der kjendte. Så var der en gammel mand, han kom i snak med, han kunde huske, de hans bedsteforældre havde snakket om, den mand var bleven henne juleaften og havde aldrig kunnet opspurgtes siden. Nu var han altså helt fremmed der på egnen, kunde han tykke, og så døde han med det samme.

Johanne Marie Kristensdatter, Søheden

Børnene i Jerslev vilde for mange år tilbage have deres legeplads på kirkebanken, og som de var bedst ved at skåte, kom der en stor lodden hund ned iblandt dem, og så blev de jo bange. Der var håtte også føre folk imellem. Så var der en af drengene, der havde en fyrtonde ved sig, og han fik i sinde at hugge ild for at se, hvordan en sådan hund så ud. Da havde den øjne, der var så røde, at det var forskrækkelig. Nu blev de rædde og løb ned til byen, men den dreng fik en byrde at bære på, så han næppe kunne slæbe sig af sted, og blev først fri, da han kom under tag. Deres skåten fik så ende på den plads.

Johanne Marie Jensdatter, Klæstrup

De unge klører i Jerslev havde fundet på at løbe omkap fra kirkedøren og ud ad sletten om aftenen, og den, der blev sidst, ham skulde Fanden have. Men så viste der sig en rød tunge underneden kirkedøren, for der var lidt åbning, og da de nu løb, så hug det stetten (lågen) i efter dem, ret te det klamrede og gav gjenlyd ned ad byen.

Johanne Marie Jensdatter, Klæstrup

En kone var så ugudelig og gik aldrig til kirke. En dag mødte hun præsten. Han spørger hende, hvorfor hun aldrig kom til kirke. Nej, det brød hun sig ikke om. Ja, hun skulle blot prøve det engang, siger han. Så kommer hun også en søndag, Præsten prækede om de bodfærdige syndere, og hvordan Vorherre tager dem til nåde, og da hun hørte det, fik hun sådan lyst til at komme i kirke, at hun besluttede at komme der hver helligdag. En dag var det sådant rendfog, at der var slet ingen folk mødt, og præst og degn gik tilbage igjen. På vejen møder præsten konen, hun kom og vilde til kirke. Ja, det kunde ikke hjælpe, hun gik videre, for der var ingen præken i dag. Ja, hun vilde til kirke, siger hun, "kan a blot få mit hoved inden til kirkedøren, så er det nok," og han skulde da følges med hende derhen og lukke op. Det gjorde han også, og så var hun fornøjet. Lav det blev søndag igjen, var det godt vejr, og der var tjeneste der som alle steens. Se, da var hun der ikke. Præsten han tykte, det var en sær handel, og da han gik fra kirke, vilde han hen og se, hvorfor hun ikke var kommen. Så lå hun der og var døden nær. Hun bildte sig ind, at hun ikke kunde dø, før hun fik præsten at se, og da hun så ham, døde hun.

Johanne Marie Kristensdatter, Søheden .

Nogle unge folk vilde en aften til lands på den anden side af fjorden, og der var en bro over vandet, men den var gået i stykker. Det vidste de nu ikke af, men det havde en gammel kone lagt mærke til, der boede tæt ved broen. Da de nu kom den ene efter den anden og vilde gå over i mørket, faldt de i og druknede. Så fortrød det sådan den gamle kone, at de skulle blive ved at komme af med livet, og hun stak da ild på sit hus. Dem, der nu kom og vilde over senere, de standsede ved huset for at slukke ilden, og så fik hun dem advaret.

Thomas Krats kone, Søheden

Der var en kone, der havde et bitte barn, og det døde. Så græd hun da for det både først og sidst, både tidlig og sildig, hun græd sig i søvn hver aften. Det var en aften, hun lige sådan havde grædt sig i søvn, da drømte hun, at der kom så mange bitte børn og gik forbi hende, og de havde hver sin grønne gren i hånden. Hun tænkte da også, hun skulle have fået hendes eget barn at se, og ventede efter, at det også skulle komme, men det kom ikke. Langt om længe, siden de var kommet alle sammen, så kom hendes langt bag efter. "Hvordan kan det være, du kommer ikke før, barnet," siger hun. "Nej, det er din skyld, moder," sagde barnet, "for alle de tårer, du har grædt for mig, de er faldne ned på mig, og a er så tung og så våd, a kan ingen steder komme." Så vågnede hun, og nu kunde hun nok skjønne, det var et vink for, at hun skulde ikke sådan blive ved at græde.

Johanne Marie Kristensdatter, Søheden.

En præst havde en kusk, der var døvstum. En dag skulde han ud at køre med præsten, de skulle hen at forrette en gammel kone. Så kjører de ned ad en bakke, og ned for var en å med en bro over. Lige som de kjører der ned efter, kommer der et ungt menneske løbende ned ad bakke lige så stærkt han kan, og han springer i vandet lige ved siden af broen og drukner og kommer ikke op mere. "Å Herre-gud," siger præsten, "det var forfærdeligt," og

han var så harmet og elendig, men karlen lo så stærkt han kunde. De blev ved jo at kjøre, og præsten undrede sig. Så kom de hen til den her gamle kone, og præsten forrettede hende. Karlen gik ud, og han gik ind, og han græd lige så stærkt, han kunde. Konen døde, mens præsten var der, og karlen græd den hele tid og græd, da de kørte hjem. Men da han kom til broen, gav han sig til at le igjen. Præsten spekulerede nu så stærkt i det her, og så gav han sig til at koste på at få karlen til at snakke, for at han kunne få åbenbaret, hvordan det havde sig. Det kostede jo meget, men han fik ham jo til det. Så siger karlen: "Den gang det unge menneske faldt i åen, da fløj der en hvid due op imod skyen og forsvandt der. Men den gang den gamle kone lå og drogest med døden, da stod der en stor sort hund ved hendes seng og blev stående der, til hun endtes. Derfor græd a."

Johanne Marie Kristensdatter, Søheden

Jesus og Sankt Peder

En kone var i barnsnød, da Vorherre og Sankt Peder kom vandrende forbi.

Sankt Peder gik ud og så efter, og da var der en galge på himlen. Hvis barnet nu fødtes, skulle det blive hængt. Han gik atter ud, og da var himlen klar og pæn.

Så fødtes det og blev til et godt menneske. Bodil Marie Andersdatter, Jerslev.

Det var engang, Sankt Peder spurgte om forlov til at gå ned på jorden. Jo, det måtte han da nok, sagde Vorherre, og han fik lov at være henne i seks uger. Da han kommer tilbage, siger Vorherre til ham, at det var længe, han blev væk. Ja, der var så skjønt at være på jorden. "Nå, det var skjønt." Ja, det var, for folk var så fornøjede og glade, det var rent forskrækkeligt, for det havde været sådan en god avl det år, og så var de så i stand med det. "Var der så ikke nogen, der snakkede om mig og takkede for det;" sagde Vorherre. "Nej," siger Sankt Peder, "det var der ikke, der var ikke andre end en gammel kone, hendes hus var brunden (udbrændt), hun klagede sig og råbte og bad til Vorherre." Nå, så var det nogle år efter, da sagde Sankt Peder, om han måtte have lov at gå på jorden igjen. Ja, det måtte han nok, og så måtte han blive henne i seks uger. Men så kom han igjen, han havde ikke været henne uden tre dage. "Hvordan kan det være, du kommer igjen så hastig?" - der var ikke skjønt at være på jorden, for der havde været misvækst, og de græd og klagede dem sådan, og det var ikke skjønt at høre. "Var der så ingen, der snakkede om mig?" - Jo, de råbte på dig alle veje; hvor man hørte, råbte de på dig."

Johanne Marie Kristensdatter, Søheden.

I Serritslev så a en gang, storken hyt en unge ud af reden. Den var så stor, at den allerede havde fået fjer. Så lå den på jorden og vrælte. Folkene bar den op i reden igjen, men den blev atter smidt ned. Sådan kom den op tre gange, og da storken til sidst mærkede, at han ikke kunne blive af med den, så hug han den i sig. Thomas Krat, Søheden

Stenkast efter kirketårne

På præstegårdens mark i Jerslev er en høj, der kaldes Dwærredes Knøsi. Ved den høj lå en grumme stor sten, som seks heste næppe kunne trække, og i den var der nogle slunker (huller), som om en hånd med sine fem fingre kunne have ligget deri. Den skal en kjæmpe, der stod på Tise Bakker, have slået imod Jerslev kirketårn, for det de havde vendt taget forkert, det vender nemlig i sønder og nør, men han kunde ikke magte at smide klodden helt hen til kirken, den faldt på Dværgdys-Knøsen.

Johanne Marie Jensdatter, Klæstrup

Hellige kilder

Der var en hellig kilde nede i Hellum bakker, en halvanden fjerdingvej øst for kirken. Der søgte folk til og vaskede sig.

Hellum

Tingsteder

Nord for Øster Brønderslev by går en vej til heden. Her findes en stendysse, som kaldes det gamle ting. En høj tæt herved kaldes Tinghøj og træet over bækken mellem Jerslev og Brønderslev sogn kaldes endnu Tingtræet. Vest for stendyssen ligger Galgebakken.

Nordvest for byen ligger to høje, som kaldes Bålshøjene. Øst for byen ligger tre dale. Den ene kaldes Thordal, den anden Brudedal. I den skal nemlig en brud være nedmanet for en forseelses skyld. Den tredje dal er Egedal. Her har i fordums tid stået egeskov, bjælkerne og sparrerne til Ø-Brønderslev kirke, siger man, er tagne derfra. Nord for Hvilshøj by findes nogle høje, hvor der engang skal have stået et slag. Ved Hvilshøjgårds mølle synes der endnu at være spor af tvende skandser. Ved gården ser man undertiden om natten en brun mand. Et par gårde i byen kaldes Skriverens- gårde. Her skal en herredsskriver eller foged have boet.

Den gamle landevejskro over Ry å sønden for Hvilshøj kaldes Jerslev Bro. Kraghede høj skal før have haft navnet Kragerskov, men af skov er der nu kun ringe spor tilbage.

Kraghede har en lav og flad beliggenhed og megen hede. Denne hede deles ved fem til seks favne brede jordvolde i rektangler og kvadrater. Imellem disse jordforhøjninger findes jævne pladser, som er 16 til 20 favne brede og tre til fire gange så lange. Andre er igjen mindre og næsten firkantede. Det sees tydeligt, at det er menneskeværk, formedelst regelmæssigheden. Nogle holder for, at her har været krigslejre. I en fordybning blev der en gang fundet en hestemile og en spore.

Nik. Chr.

Æ bete kon nouren få gári Mosbak i Øste-Brøjsle æ dær i høw, di kalde Galebaki, å dæ bløw tyven hongen å aje skit folk, næe di sku å mæ lywe; å næe di så ha hongen dær en ti, så bløw di put nier i e hwål æ bete kon søjen å østen får i ej lawwning, di kâlde Dammhåål. Såen omtrændt fæm hujer aal noeren å østen få de hær Galebak dæ leger åse i høw, wi kalde Tenghøw, å på dæj bløw dæ håldt teng få Jesle Hæred. Mæn nær de wa undt wer, så bløw tenge håldt i Nepstrop, de ær i hæregor, dæ lege nue kon dæ wææsten får Øwe bækki, dæ goe dæ noren få Ståårop, imæld Jæsle å Øste-Brøjsle sowwn, lege dær e træj, de kalde Tengngtræje, å wæj, dæ go lig nør frå Øste-Brøjsle kjærk, dænd kaldt de gamel Tengngwæj, å næe dæj kam nue noeren få by så wre dæj åp imo Galibaki æter å så hæn te Tengngstee.

Fra Øster Brønderslev

Dødes gudstjeneste

En kone var så forfærdelig nap (knap). Da hendes mand døde og blev klædt som lig, havde hun skåret et stykke af hans ligskjorte, for hun tykte (syntes), når han havde noget for (tøj) på sig, så folk kunne se det, så havde han nok. Så kom hun en nat ind i kirken, og der var nogen inde, som var død for flere år siden. Hun kjendte mange af dem, og hendes mand kom i det samme og gik op ad kirkegulvet. Så er der en kone, der sidder ved siden af hende, og som kun kunde kjende var død for et par år siden, hun siger: "Der kom din mand, nu kan du se, hvordan det ser ud, at han går der med hans bare ryg op ad kirkegulvet. Du må helst gå nu, og a skal sige dig, hvordan du kan komme fra det. Du skal spænde din kåbe op, når du går ud, og når han så griber i dig, slipper du den, så hastig du kan, så kan han tage den

på hans ryg." Da hun nu skynder sig ud af kirken, for hun kunne jo nok skjønne, det var en forsamling, hun ikke skulle være i, så gjør hun, som konen har sagt, og de rykte også kåben af hende.

Johanne Marie Kristensdatter Søheden

Kvinden i kirken

En frue byggede en kirke og ønske at leve, så længe den kunne stå. Så blev da tiden, at hun skulle dø som andre mennesker, men det kunne hun ikke. Hun blev lagt i en kiste og sat ind i kirken, og der lå hun. De kunne nok skjønne, at hun var levende, men var så for gammel, at hun kunne ikke røre sig. Så brand kirken. De bar kisten ud, hun lå i, men så var hun død.

Thomas Krats kone, Søheden

Der var to snedkere ovre i Sverige, som stod og arbejdede under prækenen. Da kom der sådan søvn på dem. De lade dem på hver sin høvlbænk og sov. Da de nu blev ved at ligge der, fik man fat på en præst, der gik hen og spurgte dem: "Sover I? hvor længe skal I sove?" De svarede: "Til dommedag." Så blev der bygget et hus over dem. I min barndom var det fløjet igjen med sand, da de kunde nu ikke se andet end toppen af det. En svensker, der tjente os for en fyrretyve år siden, sagde, at han havde set toppen af huset.

Hans Fladbirk, Søheden

Holger Danske

Holger Danske skal sidde under en sten i Norge ved et stebord, og hans skæg er groet fast i bordet. Når han rejser sig, revner bordet. Så kommer han igjen til Danmark, og det skal komme i sådan gylden flor igjen, som da han sidst var her.

Johanne Marie Kristendatter, Søheden

Sybilles spådomme

Der skal komme en prins på tronen i Danmark, der ikke er gift, og så skal kongen af Røde-Rusland sende en prinsesse herind med et skib ladet med det røde guld. Når hun kommer, skal det og blive godt for Danmark.

Johanne Marie Kristendatter, Søheden

Lys på høje og gamle borgpladser

Her på Årholm, Jerslev, ligger en høj, der kaldes Treås-knøse. Fra gammel tid har der været snak om, at der brændte lys på den høj, og mange skal have set det. Men nu er det forbi.

Johanne Marie Jensdatter, Jerslev

Varsel for krig

Der har stået et slag i Hwål Knøse, Hallund, og det varsler mod højtiden endnu. Folk har hørt, at kanoner og det hele dundrer.

Hans Fladbirk, Søheden